

Eds kyrka

Antikvarisk kontroll vid fasadrenovering, Eds kyrka, Eds socken,
Upplands Väsby kommun, Uppland

Lisa Sundström
Rapport 2006:2

Eds kyrka

Antikvarisk kontroll vid fasadrenovering, Eds kyrka, Eds socken, Upplands
Väsby kommun, Uppland

Lisa Sundström
Rapport 2004:2

Rapporten finns i PDF-format på adressen
stockholms.lans.museum

 STOCKHOLMS LÄNS MUSEUM

Sickla Industriväg 5B 131 34 Nacka
Tel 08-586 194 00 Fax 08-32 32 72
Hemsida stockholms.lans.museum

© Stockholms läns museum
Produktion: Stockholms läns museum

Allmänt kartmaterial: Lantmäteriverket. Medgivande 97.0133

Stockholm 2006

Innehåll

Sammanfattning av utförda åtgärder	7
Administrativa uppgifter	7
Byggnadshistorik med relevans för ärendet.....	7
Utförda åtgärder.....	8
Avvikelse från arbetshandlingar.....	11
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder.....	11
Övriga handlingar med relevans för ärendet	11

Sammanfattning av utförda åtgärder

Arbetet har bestått i reparation av sprickor i fasad, omfärgning av fasad, komplettering och tjärning av takspån på långhusets södra sida, reparation av takfotslist på tornet, justering av putskant över sockel samt renovering och ommålning av fasadsnickerier.

Administrativa uppgifter

Objekt: Eds kyrka

Socken: Eds

Kommun: Upplands Väsby

Landskap: Uppland

Arbetshandlingar: ECS-Teknik AB, Anvisningar för fasadrenovering, Eds kyrka, 2002 02 10. Handledningsskrift, Kalkputs IV, ECS-Teknik AB, Metodanvisning 1, Behandling av snickerier, 2002 02 10. ECS-Teknik AB, Metodanvisning 2, Behandling av träpanel utvändigt m m, 2002 02 10.

Länsstyrelsens beslut: 2 april 2002, d.nr: 2041-02-13865

Byggherre/beställare: Eds församling

Byggleddare/arkitekt: ECS-Teknik AB

Generalentreprenör: Rosersbergs Byggnads AB

Underentreprenörer: Hälsinge Takspån AB

Underentreprenörer: Oskar Jansson Plåt & Smide

Plåtkonstruktör: Mellansvenska Plåtkonsult AB

Antikvarisk kontrollant: Eva Wallström, Stockholms läns museum

Byggnadstid: Maj 2002 - Oktober 2002

Antikvarisk slutbesiktning: 30 oktober 2002

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Eds kyrka uppfördes under 1100-talets mitt eller senare hälft. Kyrkan byggdes av gråsten och hade ursprungligen ett långhus med ett smalt lågt torn i väster samt en bred absid i öst. Under 1300-talet revs absiden och kyrkan förlängdes åt öster med ett rakt avslutat kor, lägre än långhuset. Samtidigt byggdes sakristian till och kyrkan valvslogs.

1768 revs korvalvet och ett nytt valv slogs med samma höjd som långhuset. Långhus och kor fick nu ett gemensamt brutet spåntäckt tak. Stora fönster togs upp och vapenhuset revs och sydingången sattes igen. Vapenhus och ingång förlades till tornet som höjdes och försågs med koppartak. Brudkammaren uppfördes under åren 1955-56 på grunden av det medeltida vapenhuset. Portar av glas och järnsmide har satts in utanför den gamla porten omkring 1987-90.

Från år 1886 fram till 1937 var taket lagt med korrugerad järnplåt. År 1937 omlades taket åter med stickspån.

Under åren 1917-1918 restaurerades kyrkan under ledning av Sigurd Curman. Vid denna restaurering fick kyrkan bl a nya fönsterkarmar och bågar.

Vid en restaurering 1969-1970 avlägsnades all puts ned till murverket och omputsades helt exteriört. 1994 restaurerades fasaderna och avfärgades med kalkfärg.

Eds kyrka före restaurering. Bildnummer: lp20051368

Utförda åtgärder

Fasad

På långhusets sidor förekom avflagnande kalkfärg och putsskador. Fasadernas puts härrörde från 1969-70 års omputsning med KC-bruk. Det understa färglagret från 1969-70 var avfärgat i ljust gult, motsvarande 46:2 i RAÄ:s kalkfärgsprovsamling. Det yttersta färgskiktet från 1994 års omfärgning var vitt. Enligt analysrapport hade det yttersta kalkfärgsskiktet dålig vidhäftning p g a bristfällig rengöring inför målning.

Befintlig fasadputs rengjordes från all färg genom fräsning och därefter högtryckstvättning enligt handledningsskrift Kalkputs IV. Finstockningen, visade sig efter fräsning, vara av så låg hållbarhet att den måste bytas. Ny ytputs lades med Kalkbruk 1:1. Fasaderna avfärgades i kulör 46:1 enligt RAÄ:s kalkfärgsprovsamling (25 kg kalkpasta och 75 g obränd terra).

Eds kyrka efter restaurering. Bildnummer: lp20051369

Tak

Långhusets södra takfall var i behov av tjärning samt enstaka spån saknades. Spånen kompletterades lika befintligt och målades med dalbränd äkta trätjära.

Takfotslist

Tornets takfotslist hade skador av takvatten och missfärgades av koppar och tjärhaltigt vatten. Tornet lutar så att takvatten träffar fasaden strax över västportalen.

Putsen som låg an mot takpanel bortbilades varpå putslisten avjämnades med kalkbruk. Plåtbeslaget ovan spåntaket mot tornets södra och norra sida kompletterades och åtgärdades så att koppar och tjärhaltigt vatten ej rinner över kanten. Hängränna runt torn anbringades med stuprör mot öster. Stuprör inmålades i fasadkulör med vit linoljefärg bruten med obränd terra.

Åsklinefästen på takfot skruvades med syrafast skruv samt tätades med blymellanlägg.

Eds kyrka efter restaurering. Bildnummer: lp20051370

Socklar

Fasadputsens raka nederkant på tornet bildade en markant rak skuggkant vilken var främmande för byggnaden. Sockelns nederkant utfördes med mjukare avrundning. Brudkammarens sockel målades grå med färgtyp lika befintlig.

Eds kyrka. Tornets sockel efter restaurering. Bildnummer: lp20051371

Fasadsnickerier

Fasadsnickeriernas måleriarbeten var hårt slitet. Tidigare kulörer å fönstersnickerier skrapades fram på karmträ på tornets runda fönster i västra fasaden. Kulörer enligt följande togs fram;

Lager 1 grått motsvarande 4A-46 grå umbra;

Lager 2 ekimitation 2A-46 obränd terra;

Lager 3 svart akrylatfärg.

Rengöring, lagning, justering och målning av trä i fönster, dörrar och luckor utfördes i enlighet med ECS-Teknik AB:s Metodanvisning 1. Fönstersnickerier målades med linoljefärg av fabrikatet Engwall & Claesson i kulören 2A-46 obränd terra. Dörrar av stål målades 1A-30 grön umbra. Ljudluckor målades svarta som tidigare.

Fönster efter restaurering. Bildnummer: lp20051372

Avvikelser från arbetshandlingar

Tjärningsarbetet utökades till att omfatta även takfallen på stigluckan och bårhuset.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Länsmuseets bedömning är att arbetena utförts med stor hantverksskicklighet i enlighet med länsstyrelsens beslut och antikvariska krav.

Övriga handlingar med relevans för ärendet

Rapport, Eds kyrka, Analys av tornets fasadputs m m, SEIR – materialeanalyse, Helsingör.